

ДО
 КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
 НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Образован
 Индивидуален
 съдебен
 18.09.18г.
 н.р. № 13/18г.
 за разпореждане
 Соева

ИСКАНЕ ОТ
 НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ ОТ
 44-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

основание: чл. 149, ал. 1, т. 2 и т. 4 от
 Конституцията на Република България

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

На 13 септември 2018 г. 44-то Народно събрание повторно прие Закон за изменение и допълнение (наричан по-долу за краткост „ЗИД“) на Административнопроцесуалния кодекс (наричан по-долу за краткост „АПК“). ЗИД на АПК беше обнародван в „Държавен вестник“, бр. 77 от 18 септември 2018 г.

1. Противоконституционност на чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта „в *закрито заседание*“ от ЗИД АПК и несъответствие с общопризнатите норми на международното право и на международните договори, по които България е страна.

1.1. Чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта „в *закрито заседание*“ от ЗИД АПК противоречат на чл. 4, ал. 1 от Конституцията (принцип на правовата държава и изискването за пропорционалност като елемент на принципа на правовата държава) и чл. 121, ал. 3 от Конституцията.

Публичността при разглеждането на делата във всички съдилища е конституционно закрепен принцип (чл. 121, ал. 3 от Конституцията) и същевременно едно от най-важните постижения на правосъдието в модерната демократична и правова държава. Публичното разглеждане на съдебните дела е от фундаментално значение за защитата на правата и

свободите на гражданите, юридическите лица и държавата, включително и за осигуряването на адекватни и рационални гаранции за конституционното право на защита.

В организационно-структурен аспект съдилищата са основата на цялата съдебна власт, а във функционален аспект тяхната дейност е най-същественото и решаващо проявление на юдикативата. Именно поради това, публичността е въздигната от конституционния законодател в основополагащ принцип на правораздавателната дейност на всички съдилища в Република България. Този принцип намира своето отражение във всички процесуални закони (чл. 11 от Гражданския процесуален кодекс, чл. 12 от Административнопроцесуалния кодекс, чл. 20 от Наказателно-процесуалния кодекс), както и в устройствения закон на съдебната власт (чл. 5, ал. 2 от Закона за съдебната власт).

Конституционният съд много пъти се е произнасял за същността на понятието за правова държава (Решение № 1/2005 г., Решение № 7/2005 г. и др.), като е приел, че в „материален смисъл“ правовата държава е държава на справедливостта. Не може да има напълно справедлив съдебен процес, без да е осигурено прилагането на принципа на публичното разглеждане на делата. Именно поради това, публичността на съдебните заседания и на разглеждането на съдебните дела е една от най-важните гаранции за справедлив съдебен процес и за държава на справедливостта (материална правова държава). Публичният съдебен процес е този, при който страните имат право да участват лично или чрез свои процесуални представители, на които имат доверие, а също така е осигурен и достъпът на обществеността в съдебната зала (естествено при спазването на съответния ред), където се провеждат публичните съдебни заседания. В конституционноправната доктрина се приема, че публичното разглеждане на съдебните дела е предпоставка за прозрачно правораздаване, тоест правораздаване, наблюдавано от обществеността и осъществявано в светлината на публичността. Публичността на съдебните заседания и на разглеждането на съдебните дела е защитен механизъм срещу евентуален съдебен произвол, но също така е гаранционен инструмент за неутрализиране или поне за разумно минимизиране на риска от неправомерно въздействие върху формирането на свободното вътрешно убеждение на съдията в процеса на разглеждането на делото.

Непубличното разглеждане на съдебните дела (закритите заседания) винаги крие опасността от несправедлив съдебен процес и създава сериозен риск от опорочаване на вътрешното убеждение на съдията, а също така отваря в много по-голяма степен възможността за външни неправомерни въздействия върху членовете на съдебния състав чрез натиск, заплахи, стимули и други форми на противозаконни влияния.

В своята юриспруденция Конституционният съд поддържа схващането, че изискването за пропорционалност е елемент на принципа на правовата държава (Решение № 1/2005 г., Решение № 14/2014 г., Решение № 1/2015, Решение № 12/2018 на Конституционния съд) и законодателят трябва да се съобразява с това. Следователно оспорените непропорционални законови разпоредби – в конкретния случай чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта „в закрито заседание“ от ЗИД АПК - нарушават изискването за пропорционалност, което е част от принципа на правовата държава по чл. 4, ал. 1 от Конституцията.

Въпреки че чл. 121, ал. 3 от Конституцията приема, че със закон може да бъдат уреждани определени хипотези на непублични (закрити) съдебни заседания, тази възможност обаче е конституционно допусната само и единствено като изключение от принципа на публичност и следва да се използва от законодателя при спазването на принципа на пропорционалността – тоест, само когато това е оправдано и наложително за целите на опазването на друга по-висша конституционна ценност, нуждаеща се от приоритетна защита и/или значим обществен интерес. Конституционно недопустима е всяка законова разпоредба, която дава на съдията-докладчик (или на който и да е член на съдебния състав) или на страните дискреционната възможност по тяхна произволна и субективна преценка, необвързана от никакви законодателно въведени обективни критерии (като например по-висша конституционна ценност, нуждаеща се от приоритетна защита и/или значим обществен интерес), да решават дали съдебното дело ще се разглежда публично или не. По този начин публичността на разглеждането на съдебните дела бива свалена от пиедестала на конституционен принцип и принижена до положението на изключение. Конституционно недопустимо е един фундаментален конституционен принцип (публичното разглеждане на делата във всички съдилища) да бъде трансформиран от законодателя по съображения за съмнителна целесъобразност в изключение, и същевременно конституционно предвиденото изключение (разглеждане на делата в закрито заседание) да бъде въздигнато от същия този законодател в ново правило. В една конституционна правова държава това никога не може да стане и никога не може да бъде оправдано. Нещо повече – в конкретните оспорени законови разпоредби липсват каквито и да е законодателно въведени обективни критерии (като например по-висша конституционна ценност, нуждаеща се от приоритетна защита и/или значим обществен интерес), които да оправдават разглеждането на съдебните дела в закрити заседания.

Аргументът на вносителите на законопроекта, че оспорените законови разпоредби ще доведат до по-бърз административен процес не може да оправдае наложените

ограничения на конституционния принцип на публичното разглеждане на съдебните дела. Бързината на административния процес нито е конституционно призната ценност, нито е по-висша от ценността на конституционния принцип на публичното разглеждане на съдебните дела (чл. 121, ал. 3 от Конституцията) и изискванията за справедлив съдебен процес и пропорционалност в светлината на принципа на правовата държава (чл. 4, ал. 1 от Конституцията).

1.2. Чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта „в закрито заседание“ от ЗИД АПК противоречат на чл. 41, ал. 1 от Конституцията.

Принципът на публичност при разглеждането на делата във всички съдилища е гаранция за упражняването на правото на гражданите да търсят, получават и разпространяват информация, уредено в чл. 41, ал. 1 от Конституцията. Във всеки случай, когато се ограничава предметът и обхватът на публичността на съдебните заседания и разглеждането на съдебните дела, се стига и до неминуемо ограничаване на конституционното право на гражданите да търсят, получават и разпространяват информация. Именно поради това чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта „в закрито заседание“ от ЗИД АПК противоречат на чл. 41, ал. 1 от Конституцията, тъй като създават неоправдани пречки и ограничения за упражняването на едно основно конституционно право, каквото е правото на гражданите да търсят, получават и разпространяват информация, уредено в чл. 41, ал. 1 от Конституцията.

Конституционните ценности в името на чието опазване може да бъде ограничавано (но при съблюдаване на изискването за пропорционалност като елемент от принципа на правовата държава) правото на информация са изрично изброени в чл. 41, ал. 1, изр. второ от Конституцията *„осъществяването на това право не може да бъде насочено срещу правата и доброто име на другите граждани, както и срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала“*. Както се вижда от тези изрично посочени в цитираната конституционна норма случаи – нито един от тях не фигурира като обективен критерий или защитима конституционно призната ценност в оспорените законови разпоредби, ограничаващи правото на всеки да търси, получава и разпространява информация и превръщащи откритите съдебни заседания в изключение, а закритите – в принцип.

В своето Тълкувателно решение № 7/1996 г., посветено на разпоредбите на чл. 39, 40 и 41 от Конституцията, Конституционният съд поддържа в част III, т. 3 от същото решение,

че чл. 121, ал. 3 от Конституцията (публичното разглеждане на делата във всички съдилища) е гаранция за упражняването на конституционното право на всеки да търси, получава и разпространява информация по чл. 41, ал. 1 от Конституцията. Оттук се налага изводът, че ограничаването на принципа на публичното разглеждане на съдебните дела създава пречка за упражняването на конституционното право на всеки да търси, получава и разпространява информация по чл. 41, ал. 1 от Конституцията. В същото Тълкувателно решение № 7/1996 г. конституционната юрисдикция потвърждава разбирането си, че посочените в чл. 41, ал. 1, изр. 2 от Конституцията изключения, изброяващи други важни конституционно признати интереси и ценности, подлежат на ограничително тълкуване. Това е още един аргумент за противоречието на чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта „в закрито заседание“ от ЗИД АПК с чл. 41, ал. 1 от Конституцията.

1.3. Чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта „в закрито заседание“ от ЗИД АПК не съответстват на чл. 10 от Всеобщата декларация на ООН за правата на човека и чл. 6, ал. 1 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („КЗПЧОС“).

Съгласно чл. 10 от Всеобщата декларация на ООН за правата на човека *„всеки човек има право, при пълно равенство, на справедливо и публично разглеждане на неговото дело, от независим и безпристрастен съд, за установяване на неговите права и задължения...“* Разпоредбата на чл. 10 от Всеобщата декларация на ООН за правата на човека е толкова категорична, че дори не допуска възможността за изключения от принципа на публично разглеждане на делата. Както се вижда, чл. 10 от Всеобщата декларация на ООН за правата на човека се прилага за всички видове дела – граждански, административни и наказателни.

Чл. 6, ал. 1, изр. първо от КЗПЧОС постановява, че *„всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения ...“* *„има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона“*. Ясно е, че 6, ал. 1, изр. първо от КЗПЧОС също се прилага за всички видове дела – граждански, административни и наказателни. Изключенията от принципа на публичността са изрично уредени във второто изречение на чл. 6, ал. 1 от КЗПЧОС, което гласи, че съдебното решение се обявява публично, но пресата и публиката могат да бъдат отстранявани по време на целия или на част от съдебния процес в интерес на нравствеността, обществената и националната сигурност в едно демократично общество, когато това се изисква от интересите на

непълнолетните лица или за защита на личния живот на страните по делото или, само в необходимата според съда степен, в случаите, когато поради особени обстоятелства публичността би нанесла вреда на интересите на правосъдието. Както се вижда от тези изрично изброени в чл. 6, ал. 1, изр. второ от КЗПЧОС изключения, нито едно от тях не фигурира като обективен критерий или защитима ценност в оспорените законови разпоредби. Нещо повече – описаните в КЗПЧОС изключения се прилагат само по отношение на пресата и публиката (които *„могат да бъдат отстранявани по време на целия или на част от съдебния процес“*), но не и по отношение на страните и техите процесуални представители (защитници), което е още един аргумент, обосноваващ несъответствието на оспорените законови разпоредби и цитираната норма на КЗПЧОС.

Всички горепосочени аргументи доказват тезата, че чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта *„в закрито заседание“* от ЗИД АПК не съответстват на разпоредбите на чл. 10 от Всеобщата декларация на ООН за правата на човека и чл. 6, ал. 1 от КЗПЧОС.

1.4. Чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта *„в закрито заседание“* от ЗИД АПК не съответстват на чл. 10 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („КЗПЧОС“).

Чл. 10 от КЗПЧОС е озаглавен *„Свобода на изразяването на мнение“* и в неговата ал. 1 се постановява: *„Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на държавните власти и независимо от държавните граници...“* Осигуряването на възможността публика да присъства в съдебната зала, където се разглеждат делата, е гаранционен механизъм, обезпечаващ правото на всеки да получава и да разпространява информация, а оттам и правото да изразява мнения. Изключенията, при които КЗПЧОС допуска да бъде ограничавана свободата на изразяването на мнение, са изрично уредени в ал. 2 на същия чл. 10 от КЗПЧОС, която гласи следното: *„Упражняването на тези свободи, доколкото е съпроводено със задължения и отговорности, може да бъде обусловено от процедури, условия, ограничения или санкции, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност и на териториалната цялост, за предотвратяването на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала, както и на репутацията или правата на другите, за предотвратяване разкриването на информация, получена доверително, или за гарантиране авторитета и*

безпристрастността на правосъдието.“ И тук ясно се вижда, че нито едно от тези изрично изброени в КЗПЧОС изключения, подлежащи на ограничително тълкуване, не фигурира като обективен критерий или защитима ценност в оспорените законови разпоредби, ограничаващи правото на всеки да получава и да разпространява информация и да изразява мнения. Всички горепосочени аргументи доказват тезата, че оспорените законови разпоредби не съответстват и на разпоредбите на чл. 10 от КЗПЧОС.

2. Противоконституционност на чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК) и несъответствие с общопризнатите норми на международното право и на международните договори, по които България е страна.

2.1. Чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 4, ал. 1 от Конституцията.

Оспорените законови разпоредби не актуализират съдебните такси, каквито са претенциите на вносителите на предложенията, а извършват прекомерно, несъразмерно и непропорционално увеличение на съдебните такси (по същество свръхувеличение), което представлява законодателен произвол, противоречащ на принципа на правовата държава, част от който е изискването за пропорционалност и забрана за прекомерност. Такова произволно увеличение на съдебните такси (14 пъти за физически и юридически лица и 74 пъти за юридически лица с нестопанска цел) категорично не съответства на състоянието на икономиката, финансите и доходите в България. Дори таксата по дела за пенсионно, здравно и социално осигуряване е увеличена 5 пъти в сравнение със сега приложимата. В своята юриспруденция Конституционният съд е утвърдил разбирането си, че изискването за пропорционалност е елемент на принципа на правовата държава (Решение № 1/2005 г., Решение № 14/2014 г., Решение № 1/2015, Решение № 12/2018 на Конституционния съд) и законодателят трябва да се съобразява с това. Следователно непропорционалните законови разпоредби – в конкретния случай чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“)

(създадена с § 79, т. 4, буква „б“ от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК) - нарушават принципа на правовата държава.

Конституционният съд многократно се е произнасял за същността на понятието за правова държава (Решение № 1/2005 г., Решение № 7/2005 г. и др.), като е приел, че в „материален смисъл“ правовата държава е държава на справедливостта, а във „формален смисъл“ тя е държава на правната сигурност, където съдържанието на правния ред е ясно и недвусмислено определено.

Оспорените законови разпоредби не съответстват на принципа на правовата държава в „материален смисъл“. След като правовата държава е държава на справедливостта, конституционно недопустими са законови разпоредби, които са явно несправедливи. Несправедливо е търговските дружества, предоставящи обществени услуги (водоснабдителни, топлоснабдителни, електроснабдителни, газоснабдителни, телекомуникационни услуги), повечето от които представляват естествени монополи и разполагат с огромен финансов ресурс, както и държавните и общинските органи, да заплащат прости такси, чийто размер е като този за гражданите, а юридическите лица с нестопанска цел да заплащат такси, чийто размер е като този за търговски дружества. Това противоречи на принципа на правовата държава в „материален смисъл“ (тоест правовата държава като държава на справедливостта).

Оспорените законови разпоредби не съответстват и на принципа на правовата държава във „формален смисъл“, защото липсата на легална дефиниция на понятието „*определяем материален интерес*“, ще доведе до правна несигурност, правна нестабилност и до противоречива съдебна практика.

Категорично сме съгласни с мотивите в Указ № 201 на президента за връщане за ново обсъждане на ЗИД АПК досежно пропорционалните такси, тъй като въвеждането на пропорционални такси за „*определяем материален интерес*“ в касационното производство по административни дела не отчита особеностите на тези дела, а в административното правораздаване фокусът трябва да бъде върху пряката защита на нарушената законност при осъществяване на държавното управление, а не върху материалния интерес. Подкрепяме разбирането на президента, че „*законността не е услуга, която една правова държава предоставя на гражданите, а необходимо условие за нейното съществуване*“, поради което „*въвеждането на пропорционални такси, които са типични за гражданското правораздаване, е несъвместимо с административното правосъдие, при което споровете са за незаконосъобразно осъществяване на държавно управление*“ и именно „*затова*

пропорционалните такси не могат да бъдат принцип в касационното производство по АПК“, а „прилагането им, особено при липсата на легална дефиниция на понятието „определяем материален интерес“, ще доведе до правна несигурност и до противоречива съдебна практика“. Правната сигурност, стабилността и предвидимостта са характеристики и елементи на принципа на правовата държава, която изисква трайно и последователно като концепция законодателно регулиране на обществените отношения (Решение № 1/2005 г., Решение № 4/2014 г., Решение № 3/2008 г. на Конституционния съд). Именно поради това, оспорените законови разпоредби са в пряко противоречие с конституционния принцип на правовата държава, въплътен в чл. 4, ал. 1 от Конституцията. Всяка законова разпоредба, създаваща правна несигурност, правна нестабилност и непредвидимост е в нарушение на принципа на правовата държава.

При всяко положение принципът на правовата държава по чл. 4, ал. 1 от Конституцията изисква съразмерност на въведеното със закон ограничение. Това означава, че то трябва да бъде подходящото, възможно най-мекото и същевременно достатъчно ефективно средство за постигане на конституционно оправданата цел.

Намирането на точната мяра при определянето на държавните такси в съдебните производства съставлява сериозен законодателен проблем. Съобразяването на „забраната за прекомерност“ като утвърден компонент на правовата държава (Решение № 1/2005 г. на Конституционния съд) е свързано с практиката на Европейския съд по правата на човека по Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС) и предписанията за достъп до съд по ратифицираните, обнародваните и влезли в сила за страната международни договори, ползващи се с предимство пред нормите на вътрешното законодателство (чл. 5, ал. 4, изр. 2 от Конституцията). Относими към разглеждания въпрос са чл. 14, т. 1 от Международния пакт за гражданските и политическите права и чл. 6, т. 1 КЗПЧОС във връзка с чл. 6, т. 2 от Договора за Европейския съюз.

2.2. Чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗОС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 19, ал. 2 от Конституцията.

Правото на равенство е отнесено към чл. 19, ал. 2 от Конституцията, съгласно който законодателят следва да създава и гарантира на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност. Конституционният съд при разглеждане на посочената конституционна норма е приел, че при упражняването на частната собственост

всички правни субекти са равнопоставени (в този смисъл Решение № 19/1993 г., Решение № 15/2010 г. на Конституционния съд). Правото на еднакви правни условия за стопанска дейност изисква всички субекти, които осъществяват идентична или сходна дейност в даден отрасъл на икономическата среда, да бъдат поставени при еднакви условия (Решение № 4/2014 г. на Конституционния съд). Оспорените законови разпоредби въвеждат нееднакъв (различен) режим на третиране на търговските дружества при достъпа им до касационната фаза на административното правосъдие, като законодателят третира преференциално една група търговски дружества (включени в понятието „*организации, предоставящи обществени услуги*“) за разлика от друга група търговски дружества (включени в общото понятие „*организации*“), които не предоставят обществени услуги.

При положение че чл. 19, ал. 2 от Конституцията постановява, че законът създава и гарантира на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност, оспорените законови разпоредби правят точно обратното – създават различни правни условия за стопанска дейност на гражданите и юридическите лица. Условието за стопанска дейност със сигурност включват и размера на държавните такси за упражняването на правото на защита (вкл. и тези за касационното производство в административния процес), което е в пряка връзка с въпроса за достъпа до касационна инстанция в административното правосъдие. Всеки диференциран подход в зависимост от вида и статута на правния субект по същество създава различни правни условия за стопанска дейност. Няма рационално и конституционно оправдано обяснение от гледна точка на чл. 19, ал. 2 от Конституцията защо например търговските дружества, предоставящи обществени услуги (водоснабдителни, топлоснабдителни, електроснабдителни, газоснабдителни, телекомуникационни услуги), повечето от които представляват естествени монополи и разполагат със значителен финансов ресурс, ще заплащат прости такси, чийто размер е като този за гражданите, а юридическите лица с нестопанска цел (сдружения и фондации), които също в определени случаи имат право да осъществяват стопанска дейност (но като подпомагаща и вторична), ще заплащат такси, чийто размер е като този за търговски дружества. Именно поради това увеличените прости такси ще затруднят достъпа до правосъдие, ще поставят неоправдани бариери и ще блокират упражняването на правото на защита за голям брой граждани и юридически лица (например юридическите лица с нестопанска цел – сдружения и фондации).

С тези законодателни изменения се създават привилегии за държавната собственост (плащане на по-малки по размер държавни такси в сравнение с организациите, включващи и юридическите лица с нестопанска цел), въпреки променената ѝ същност при действащата

Конституция - нарушение на чл. 19, ал. 2 от нея (аргументи от Решение № 3/2008 г. на Конституционния съд). Държавата като носител на права върху вещи - частна държавна собственост, и права върху частни държавни вземания, които обслужват по-ограничени интереси в сравнение с публичната собственост и публичните вземания, свързани с извършване на стопанска дейност и участие в гражданския оборот, се явява субект на частното право и в това качество тя е равнопоставена на физическите и юридическите лица, носители на правото на частна собственост, участник на пазара според посочения текст от Конституцията, който предвижда гарантиране на еднакви правни условия за стопанска дейност, включително и когато тя се осъществява от държавата или от общините (Решение № 3/2008 г. на Конституционния съд). В този контекст българското законодателство допуска редица случаи на особена и засилена административноправна защита на държавната собственост (вкл. частната държавна собственост) (чл. 80 от Закона за държавната собственост) и общинската собственост (вкл. частната общинска собственост) (чл. 65 от Закона за общинската собственост).

2.3. Чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“ от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 121, ал. 1 от Конституцията.

Оспорените законови разпоредби създават привилегия за държавните и общински органи чрез въвеждането на по-малки по размер държавни такси в касационното производство по административни дела в сравнение с държавните такси, дължими от организациите, включващи и юридическите лица с нестопанска цел и търговските дружества, при което държавните и общински органи се третираат преференциално от законодателя и се поставят в привилегировано процесуално положение спрямо определени други видове частноправни субекти - например организациите, включващи и юридическите лица с нестопанска цел и търговските дружества, с което се нарушава чл. 121, ал. 1 от Конституцията (аргументи от Решение № 3/2008 г. на Конституционния съд). Този конституционен текст изисква страните в процеса да са подчинени на общ процесуален режим с оглед осигуряване на тяхното равенство в процеса. Това изискване се нарушава, когато на държавните и общински органи се предоставя облекчен процесуален ред за защита - по-малки по размер държавни такси в касационното производство по административни дела в сравнение с държавните такси, дължими от организациите.

2.4. Чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 56 и чл. 122, ал. 1 от Конституцията.

Оспорените законови разпоредби ограничават основното право на защита (чл. 56 от Конституцията), включително и конституционното право на защита във всички стадии на процеса (чл. 122, ал. 1 от Конституцията). Чрез тях законодателят противоконституционно създава пречки за ефективното упражняване на правните възможности, включени в съдържанието на сложното процесуално право на защита. Ясно е, че размерът на държавните такси в съдебните производства (вкл. и в касационното производство по административни дела) въздейства върху достъпа до правосъдие – ниските размери на държавните такси улесняват и правят възможен достъпа до правосъдие и упражняването на правото на защита, а високите размери на държавните такси пречат, затрудняват и дори правят невъзможен достъпа до правосъдие и упражняването на правото на защита. Прекомерно високите размери на съдебните такси създават неоправдани пречки и съществени затруднения за упражняването на правото на защита, а оттам и за достъпа до правосъдие. Казано по друг начин, размерът на държавните такси в съдебните производства има функцията на филтър спрямо достъпа до правосъдие, като може да го улесни (ниски държавни такси), затрудни (високи държавни такси) и дори да го блокира (прекомерно високи държавни такси). Това, което законодателят е направил в конкретния случай, не е актуализация на държавните такси в касационното производство по административни дела, а е несъразмерно, непропорционално и несправедливо свръхувеличение, което по своята същност представлява законодателен произвол, създаващ пречки за основното право на защита (чл. 56 от Конституцията), включително и конституционното право на защита във всички стадии на процеса (чл. 122, ал. 1 от Конституцията). Такова абсурдно и неоправдано увеличение на съдебните такси категорично не съответства на състоянието на икономиката, финансите и доходите в България. Дори таксата по дела за пенсионно, здравно и социално осигуряване е увеличена няколко пъти в сравнение със сега приложимата. Нещо повече - въвеждането както на прекомерно високи прости такси, така и на пропорционални такси, ще направи съответните административни производства недостъпни за голяма част от правните субекти. Аргументът на вносителите на законопроекта, че законодателните изменения ще доведат до очакваното увеличение на приходите в бюджета на Върховия административен съд и на административните съдилища, не може да стои над

конституционните принципи и пълноценното упражняване на основни и конституционно гарантирани права, каквито без съмнение са правата, уредени в чл. 56 и чл. 122, ал. 1 от Конституцията.

Със ЗИД АПК се наблюдава нова практика - за първи път размерите на съдебни такси се определят със закон, а не с тарифа на Министерския съвет (тоест акт на Министерски съвет), както досега. Именно поради това, определянето на съдебните такси с оспорените законови разпоредби блокира достъпа на гражданите и юридическите лица до правосъдие и съществено им затруднява и дори отнема правото на защита, тъй като тези правни субекти ще бъдат лишени от процесуалната възможност да оспорват размера на тези такси, каквато са имали на свое разположение досега.

2.5. Чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 60, ал. 1 от Конституцията.

Оспорените законови разпоредби нарушават конституционния принцип, въплътен в чл. 60, ал. 1 от Конституцията, съгласно който таксите трябва да бъдат съобразени с доходите и имуществото на гражданите. Оспорените разпоредби са противоконституционни, защото не са съобразени с доходите и имуществото на гражданите. Законодателят е игнорирал конституционният принцип за съобразяване на държавните такси с доходите и имуществото на гражданите. Нещо повече – конституционно недопустимо е таксите да включват в себе си елемента печалба.

2.6. Чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК) не съответстват на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („КЗПЧОС“).

Чл. 6, ал. 1 от КЗПЧОС урежда правото на справедлив съдебен процес, а съдържанието на правото на защита много пъти е тълкувано в практиката на Европейския съд за правата на човека, който споделя разбирането, че държавата не трябва да поставя правни и практически пречки пред неговото упражняване. Оспорените законови разпоредби, въвеждащи прекомерно високи държавни такси (както прости такси, така и пропорционални такси) в касационното производство по административни дела, по

същество представляват именно такива пречки пред упражняване на правото на защита – пречки, които нарушават цитираната норма на КЗПЧОС.

2.7. Чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК) не съответства на чл. 9 от Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда.

Съгласно чл. 9, ал. 5 от Конвенцията държавите – страни по нея следва да създадат подходящи помощни механизми за премахване или намаляване на финансовите и другите пречки пред достъпа до правосъдие. Оспорената законова разпоредба не само че не премахва или не намалява финансовите и другите пречки пред достъпа до правосъдие, а напротив – създава нови пречки и увеличава съществуващите такива пред достъпа до правосъдие. Това доказва несъответствието на оспорената законова разпоредба с горещитираната норма на Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда.

3. Противоконституционност на чл. 235а, изр. 1 (създаден с § 61 от ЗИД АПК) и чл. 242а, изр. 1 (създаден с § 67 от ЗИД АПК) и несъответствие с общопризнатите норми на международното право и на международните договори, по които България е страна.

3.1. Чл. 235а, изр. 1 (създаден с § 61 от ЗИД АПК) и чл. 242а, изр. 1 (създаден с § 67 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 4, ал. 1 от Конституцията.

В тази връзка молим да се имат предвид аргументите, съображенията и доводите ни, развити в точка 2.1. по-горе, които намират съответно приложение и тук.

3.2. Чл. 235а, изр. 1 (създаден с § 61 от ЗИД АПК) и чл. 242а, изр. 1 (създаден с § 67 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 56 и чл. 122, ал. 1 от Конституцията.

Оспорените законови разпоредби ограничават конституционното право на защита (чл. 56 от Конституцията), включително и правото на защита във всички стадии на процеса (чл. 122, ал. 1 от Конституцията). Правото на защита има много форми и проявления. Правото на частна жалба и правото да се иска отмяна на влезли в сила съдебни актове са

също форми и проявления на правото на защита. Чрез оспорените законови разпоредби законодателят противоконституционно създава пречки за ефективното упражняване на правните възможности, включени в правото на частна жалба и правото да се иска отмяна на влезли в сила съдебни актове. Размерът на държавните такси в съдебните производства въздейства върху достъпа до правосъдие – ниските размери на таксите улесняват и правят възможен достъпа до правосъдие и упражняването на правото на защита (включително и правото на частна жалба и правото да се иска отмяна на влезли в сила съдебни актове), а високите размери на таксите пречат, затрудняват и дори правят невъзможен достъпа до правосъдие и упражняването на правото на защита (включително и правото на частна жалба и правото да се иска отмяна на влезли в сила съдебни актове). Прекомерно високите размери на съдебните такси създават неоправдани пречки и съществени затруднения за упражняването на правото на частна жалба и правото да се иска отмяна на влезли в сила съдебни актове. Казано по друг начин, размерът на държавните такси в съдебните производства има функцията на филтър и спрямо упражняването на правото на частна жалба и правото да се иска отмяна на влезли в сила съдебни актове, като може да ги улесни (ниски такси), затрудни (високи такси) и дори да ги блокира (прекомерно високи такси). Това, което законодателят е направил в конкретния случай не е актуализация на въпросните държавни такси, а е напълно несъразмерно, непропорционално и несправедливо свръхувеличение, което по своята същност представлява произвол, създаващ пречки за правото на частна жалба и правото да се иска отмяна на влезли в сила съдебни актове.

3.3. Чл. 235а, изр. 1 (създаден с § 61 от ЗИД АПК) и чл. 242а, изр. 1 (създаден с § 67 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 60, ал. 1 от Конституцията.

Оспорените законови разпоредби са в колизия с конституционния принцип, инкорпориран в чл. 60, ал. 1 от Конституцията, според който таксите следва да бъдат съобразени с доходите и имуществото на гражданите. Атакуваните законови разпоредби противоречат на цитираната конституционна норма, защото не са съобразени с доходите и имуществото на гражданите. Законодателят е игнорирал конституционният принцип за съобразяване на държавните такси с доходите и имуществото на гражданите. Следва отново да бъде отбелязано, че е конституционно недопустимо таксите да включват в себе си елемента печалба.

3.4. Чл. 235а, изр. 1 (създаден с § 61 от ЗИД АПК) и чл. 242а, изр. 1 (създаден с § 67 от ЗИД АПК) не съответстват на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („КЗПЧОС“).

Чл. 6, ал. 1 от КЗПЧОС гарантира правото на справедлив съдебен процес, а съдържанието на правото на защита многократно е тълкувано в юриспруденцията на Европейския съд за правата на човека, който поддържа виждането, че държавата не трябва да поставя правни и практически пречки пред неговото упражняване. Атакуваните законови разпоредби, установяващи непропорционално високи държавни такси в производствата по частни жалби и отмяна на влезли в сила съдебни актове, по същество се явяват именно такива пречки пред упражняване на правото на защита – пречки, които нарушават цитираната норма на КЗПЧОС.

4. Противоконституционност на чл. 160, ал. 6, изр. 2 от ДОПК (създадено с § 79, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 20а, ал. 3, изр. 2 от Закона за опазване на земеделските земи („ЗОЗЗ“) (създадено с § 109, т. 1 от ЗИД АПК), чл. 24а, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 38, ал. 2, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 75, ал. 9, изр. 3 от Закона за подземните богатства („ЗПБ“) (изменено с § 113, т. 5, буква „б“ от ЗИД АПК), чл. 44, ал. 6, изр. 2 от Закона за правната помощ („ЗПП“) (създадено с § 114, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 119 от Кодекса за социално осигуряване („КСО“) в частта „с изключение на постановените по жалби срещу актовете по чл. 117, ал. 1, т. 2, буква „е“ (изменен с § 124, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 40, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация („ЗДОИ“) (създадена с § 125, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 13, ал. 6, изр. 2 и чл. 13, ал. 7, изр. 2 от Закона за социалното подпомагане („ЗСП“) (създадени с § 130 от ЗИД АПК), чл. 10, ал. 6, изр. 2 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 1, буква „а“) от ЗИД АПК) и чл. 14а, ал. 1, изр. 3 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 2 от ЗИД АПК) и несъответствие на някои от тези законови разпоредби с общопризнатите норми на международното право и на международните договори, по които България е страна.

4.1. Чл. 160, ал. 6, изр. 2 от ДОПК (създадено с § 79, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 20а, ал. 3, изр. 2 от Закона за опазване на земеделските земи („ЗОЗЗ“) (създадено с § 109, т. 1 от ЗИД АПК), чл. 24а, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 38, ал. 2, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 75, ал. 9, изр. 3 от Закона за

подземните богатства („ЗПБ“) (изменено с § 113, т. 5, буква „б“ от ЗИД АПК), чл. 44, ал. 6, изр. 2 от Закона за правната помощ („ЗПП“) (създадено с § 114, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 119 от Кодекса за социално осигуряване („КСО“) в частта „с изключение на постановените по жалби срещу актовете по чл. 117, ал. 1, т. 2, буква „е“ (изменен с § 124, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 40, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация („ЗДОИ“) (създадена с § 125, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 13, ал. 6, изр. 2 и чл. 13, ал. 7, изр. 2 от Закона за социалното подпомагане („ЗСП“) (създадени с § 130 от ЗИД АПК), чл. 10, ал. 6, изр. 2 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 1, буква „а“) от ЗИД АПК) и чл. 14а, ал. 1, изр. 3 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 2 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 56 и чл. 122, ал. 1 и чл. 4, ал. 1 от Конституцията (принцип на правовата държава, чийто компонент са изискването за пропорционалност и съразмерност и „забраната за прекомерност“) от Конституцията.

Конституционният съд е имал повод да изясни същността и правната характеристика на правото на защита. Така в своето Решение № 15/1993 г. Конституционният съд приема, че *„разпоредбата на чл. 56 установява правото на защита като основно право, което е универсално“* и негова проявна форма е *„правото на защита във всички стадии на процеса по чл. 122, ал. 1, но то не се изчерпва с тях“*. В същото се отбелязва, че *„това основно право е предоставено на всеки гражданин, за да защити нарушени или застрашени права или законни интереси. Следователно то се осъществява не само за себе си, а като средство, което съдейства за реализирането на други права или законни интереси“*.

В Решение № 1/2008 г. на Конституционния съд се поддържа, че правото на защита е основно право на гражданите, за да охранява техни права и интереси, а разпоредбата на чл. 56 от Конституцията може да действа и самостоятелно.

Както в посочените решения, така и в правната доктрина се изследва правната същност на конституционното право на защита. То е основно, универсално право с процесуален характер и неговата особеност е в проявлението му на гаранция за другите основни права, установени в Конституцията, доразвити и конкретизирани в закони и други нормативни актове (Решение № 6/2010 г. на Конституционния съд).

Конституционният съд в своята практика последователно е подчертавал изключителната важност на правото на защита по чл. 56 от Конституцията в системата от основни конституционни права: *„правото на защита е основно, всеобщо, и в същото време лично право, което има и процесуален характер, защото е средство за защита на друго право (накърнено или застрашено)... то... включва в себе си... правото да бъде защитен*

всеки застрашен законен интерес“ - Решение № 3/1994 г. на Конституционния съд. Съдът подчертава изрично и особеното значение на съдебната защита. Според него *„В системата от правни гаранции за защита правата и законните интереси на гражданите съдебните са най-висши, защото съдът в своята дейност е независим и подчинен само на закона...“* - Решение № 11/1998 г. на Конституционния съд.

Правото на защита няма единствено инструменталното значение на средство за обслужване на останалите основни граждански права. То е самостоятелно право със собствена ценност, чието упражняване е насочено към реално утвърждаване на човешкото достойнство. Чрез него се налага дължимото от държавата и другите правни субекти въздържане от посегателства върху личната сфера на гражданина. В този контекст правото на защита освен всеобщо универсално право представлява и лично гражданско право. Чрез него се обезпечава реализацията не само на конституционно признатите права и интереси, но и на правата и интересите, които имат друг законен източник (Решение № 3/1994 г. на Конституционния съд).

Споделяме позицията на президента на Република България, отразена в мотивите на неговия Указ № 201 за връщане за ново обсъждане в Народното събрание на ЗИД АПК, че *„правото на жалба в първоинстанционните производства по АПК и правото на касационно обжалване в тяхното единство съставляват правото на административно правосъдие“*, а *„касационното обжалване е част от правото на защита, което вече не е срещу порочния административен акт, а срещу постановеното незаконосъобразно съдебно решение“*. Подкрепяме разбирането на президента, отразено в горепосочения Указ № 201, че *„премахването на касационната инстанция в съдебните производства по административни дела, които и без това са двуинстанционни, несъмнено отслабва защитата на засегнатите права на граждани и юридически лица“*, а *„това не съответства на правото на защита (чл. 56 от Конституцията) и на правото на съдебна защита на гражданите и юридическите лица във всички стадии на процеса (чл. 122, ал. 1 от Конституцията)“*.

Съгласни сме със становището на президента, изразено в същия Указ № 201, че *„ограничаването на правото на защита само до една съдебна инстанция може да бъде оправдано само ако се налага, за да балансира с друга конституционна ценност“*. С оспорените законови разпоредби на ЗИД АПК този баланс е нарушен. Правилен е изводът на държавния глава, че *„липсата на втора - касационна инстанция ще застраши конституционно признати права, което е недопустимо.“*

Законодателят може да изключи от касационно обжалване първоинстанционните съдебни решения, постановени по обжалвани административни актове, само тогава, когато това изключение не накърнява конституционно признати основни права и свободи на гражданите, или когато друга, по-висша, но изрично конституционно прогласена ценност трябва да бъде приоритетно защитена. Изключването на касационното обжалване в административния процес досежно горепосочените случаи винаги ще накърнява конституционно признати основни права (вкл. и конституционното право на защита) и това би било допустимо само при следните кумулативни условия: когато защитаваната ценност е по-висша, изрично конституционно прогласена и има приоритет пред тези накърнени основни права. Само при спазването на тези кумулативни условия може да бъде оправдано ограничението на достъпа до касационно обжалване и изключването на касационното обжалване в горепосочените случаи. Във всички тези случаи на оспорени законови разпоредби не са спазени горепосочените кумулативни условия, защото липсва изрично конституционно прогласена ценност, която да е по-висша и чиято защита да има приоритет пред накърняването на конституционно признатите основни права и свободи по чл. 56 и чл. 122, ал. 1 от Конституцията. Следователно ограничението на правото на защита по чл. 56 и чл. 122, ал. 1 от Конституцията и премахването на достъпа до касационно обжалване остават неоправдани и недопустими. Във всички горепосочени случаи на оспорени законови разпоредби законодателната целесъобразност е била упражнена от Народното събрание в нарушение на конституционно установените граници. Бързината на административния процес не бива да е за сметка на конституционно гарантираните основни права на гражданите.

В утвърдената практика на Конституционния съд изискването за съразмерност и забраната за прекомерност са приети за компоненти на принципа на правовата държава, прогласен в чл. 4, ал. 1 от Конституцията (Решение № 14/2014 г. на Конституционния съд). Тези компоненти на правовата държава следва да намерят своето естествено и логично проявление и в контекста на правото на защита и по-специално – в сферата на правото на касационно обжалване в административния процес. Без осигуряването на достъп до касационно обжалване в административния процес правото на защита може да се окаже декларативно пожелание, лишено от реално и пълноценно съдържание. Ето защо правото на касационно обжалване, въпреки че не е изрично формулирано в Основния закон, в рамките на по-общата постановка на чл. 56 от Конституцията трябва да се счита за принцип на правовата държава. Това важи с още по-голяма сила в случаите, когато се касае за защитата на основни конституционно признати права. При всяко положение принципът на

правовата държава по чл. 4, ал. 1 от Конституцията изисква съразмерност на въведеното със закон ограничение на правото на защита в неговата форма на право на касационно обжалване. Това означава, че то трябва да бъде подходящото, възможно най-мекото и същевременно достатъчно ефективно средство за постигане на конституционно оправданата цел. Намирането на точната мяра при стесняване на касационното обжалване в административния процес съставлява сериозен законодателен проблем. Съобразяването на „забраната за прекомерност“ като утвърден компонент на правовата държава (Решение на № 1/2005 г. на Касационния съд) е свързано с практиката на Европейския съд по правата на човека по Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС) и предписанията за достъп до съд по ратифицираните, обнародваните и влезли в сила за страната международни договори, ползващи се с предимство пред нормите на вътрешното законодателство (чл. 5, ал. 4, изр. 2 от Конституцията). Относими към разглеждания въпрос са чл. 14, т. 1 от Международния пакт за гражданските и политическите права (МПГПП) и чл. 6, т. 1 КЗПЧОС във връзка с чл. 6, т. 2 от Договора за Европейския съюз. Оспорените законови разпоредби нарушават именно изискването за съразмерност и забраната за прекомерност, които са компоненти на принципа на правовата държава, прогласен в чл. 4, ал. 1 от Конституцията.

Изброяването на съдилищата в чл. 119, ал. 1 от Конституцията не означава, че всеки процес задължително трябва да се развие в три инстанции (в този смисъл Решение № 16/1998 г. и Решение № 27/1998 г. на Конституционния съд), но това също така не означава, че Народното събрание, водено от съображения за съмнителна целесъобразност, може, когато и както си иска, да свежда съдебните инстанции в административния процес до една единствена, като нарушава чл. 56 и чл. 122, ал. 1 и чл. 4, ал. 1 от Конституцията (принцип на правовата държава, чийто компонент са изискването за пропорционалност, съразмерност и „забраната за прекомерност“) от Конституцията. Едноинстанционен съдебен процес и то по такива важни административноправни въпроси като тези, отразени в оспорените законови разпоредби, е в пълно противоречие с принципа на правовата държава (чл. 4, ал. 1 от Конституцията) и драстично нарушава конституционното право на защита (чл. 56 и чл. 122, ал. 1 от Конституцията). Липсата на възможност за касационен контрол върху първоинстанционното съдебно решение не осигурява пълноценна защита на гражданина, каквато изисква разумът, който конституционният законодател е вложил в чл. 56 и 122, ал. 1 от Конституцията.

Правото на защита, установено в чл. 56 и 122, ал. 1 от Конституцията, като проявна форма на правото на достъп до и защита пред съд (чл. 6, ал. 1 от Конвенцията за защита на

правата на човека и основните свободи) налага конформно тълкуване според възприето от Европейския съд по правата на човека - а именно като достъп до съд, но и като възможност за пълноценно, реално и ефективно участие в процеса, в това число и чрез възможността да се обжалва постановеният съдебен акт на една или повече последващи съдебни инстанции, от което гражданите и юридическите лица са лишени в случаите, посочени в оспорените законови разпоредби. В конкретните случаи липсата на втора (касационна) съдебна инстанция в административния процес ще доведе до непълноценно, непълно и неефективно участие в процеса, а оттам и до непълноценно, непълно и неефективно право на защита. Въпреки че чл. 6, ал.1 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи формално и буквално се отнася до решаването на правен спор относно граждански права и задължения или основателността на каквото и да е наказателно обвинение, горепосоченото тълкуване на Европейския съд по правата на човека ще важи и за решаването на административноправни спорове (например такива, свързани с административен акт, порождащ гражданскоправни последици, включващи граждански права и задължения) и следователно ще е приложимо и в административния процес.

4.2. Чл. 75, ал. 9, изр. 3 от Закона за подземните богатства („ЗПБ“) (изменено с § 113, т. 5, буква „б“ от ЗИД АПК) противоречи на чл. 15, чл. 17, ал. 1 и ал. 3, и чл. 55 от Конституцията.

При оспорената законова разпоредба редуцирането на броя на съдебните инстанции, свеждането им до една единствена и изключването на касационната съдебна инстанция (тоест касационния съдебен контрол) са в пряко нарушение на висшите конституционно признати ценности и основни права, уредени в чл. 15, чл. 17, ал. 1 и ал. 3, и чл. 55 от Конституцията. Търсенето, проучаването и добива на подземни богатства не са ценности, които могат да стоят над висшите конституционно признати ценности и основни права, уредени в чл. 15, чл. 17, ал. 1 и ал. 3, и чл. 55 от Конституцията, поради което поверяването на съдебния контрол на една единствена съдебна инстанция – при това административен съд, а не Върховен административен съд (чийто съдии имат по-голям съдебен опит и професионална квалификация) досежно посочените в предходните алинеи на чл. 75 от ЗПБ решения е в пряко нарушение на горецираните конституционни норми.

Чл. 75, ал. 9, изр. 3 от Закона за подземните богатства („ЗПБ“) (изменено с § 113, т. 5, буква „б“ от ЗИД АПК) прегражда пътя за касационно обжалване от страна на заинтересуваните лица на първоинстанционните съдебни решения по административни дела, образувани по повод съдебно обжалване на решенията за принудително отчуждаване

на частни имоти или на част от тях с оглед нуждите на проучването и добива на подземните богатства, а това преграждане е в пряко противоречие с конституционното гарантиране и защита на правото на собственост по чл. 17, ал.1 от Конституцията и неприкосновеността на частната собственост по чл. 17, ал. 3 от Конституцията.

В Решение № 15/2001 г. Конституционният съд ясно и категорично поддържа становището си, че опазването и възпроизводството на околната среда, поддържането и разнообразието на живата природа и разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната, прогласени в чл. 15 от Конституцията, представляват приоритетни конституционни ценности, а в Решение № 12/2013 г. Конституционният съд потвърждава схващането си, че конституционно прокламираното право на благоприятна околна среда по чл. 55 от Конституцията е *„висша ценност и гаранция за живота и възпроизводството на поколенията.“*

Както беше казано и по-горе, законодателят може да изключи от касационно обжалване първоинстанционните съдебни решения, постановени по обжалвани административни актове, само тогава, когато това изключение не накърнява конституционно признати основни права и свободи на гражданите, или когато друга, по-висша, но изрично конституционно прогласена ценност трябва да бъде приоритетно защитена. Изключването на касационното обжалване в административния процес досежно случаите по чл. 75, ал. 9, изр. 3 от Закона за подземните богатства винаги ще накърнява конституционно признати основни права (вкл. и конституционното право на собственост, конституционното право на здравословна и благоприятна околна среда в съответствие с установените стандарти и нормативи) и това би било допустимо само при следните кумулативни условия: когато защитаваната ценност е по-висша, изрично конституционно прогласена и има приоритет пред тези накърнени основни права. Само при спазването на тези кумулативни условия може да бъде оправдано ограничението на достъпа до касационно обжалване и изключването на касационното обжалване в горепосочените случаи по чл. 75, ал. 9, изр. 3 от Закона за подземните богатства. При оспорената законова разпоредба не са спазени горепосочените кумулативни условия, защото липсва изрично конституционно прогласена ценност, която да е по-висша и чиято защита да има приоритет пред накърняването на конституционно признатите ценности и основни права и свободи по чл. 15, чл. 17, ал. 1 и ал. 3, и чл. 55 от Конституцията. Следователно ограничението на конституционните ценности и права по чл. 15, чл. 17, ал. 1 и ал. 3, и чл. 55 от Конституцията и премахването на достъпа до касационно обжалване остават неоправдани и недопустими. Това доказва, че законодателната целесъобразност е била осъществена от

Народното събрание в противоречие с конституционно въведените предели. Бързината на съдебната фаза на административния процес и изключването на касационната съдебна инстанция не са конституционни ценности и не трябва да са за сметка и в ущърб на висши конституционно признати ценности и основни права на гражданите, гарантирани в чл. 15, чл. 17, ал. 1 и ал. 3, и чл. 55 от Конституцията.

Държавата има конституционното задължение и отговорност да осигурява такова законодателство, което да гарантира осъществяването на правата по чл. 15 и 55 от Конституцията, а грижата за околната среда е задължителна на всички нива на правна регулация. Противното не съответства на разбирането за правовия характер на държавата (Решение № 12/2013 г. на Конституционния съд). Грижата за околната среда не е само декларация, а изискване, което цели да се осигури опазването и възпроизводството на живота, като всички мерки, които се предприемат в тази насока, трябва да предотвратяват негативните въздействия, които биха могли да настъпят, ако не се провежда конституционно установената политика съобразно чл. 15 и 55 от Конституцията (Решение № 12/2013 г. на Конституционния съд).

Конституционният съд винаги е поддържал разбирането си, че ценностите уредени в чл. 15 от Конституцията (опазването и възпроизводството на околната среда, поддържането и разнообразието на живата природа и разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната) са висши и приоритетни конституционни ценности (Решение № 15/2001 г. на Конституционния съд). Държавата има конституционното задължение да осигурява поддържането и разнообразието на живата природа и това задължение произтича от чл. 15 на Основния закон (Решение № 15/2001 г. на Конституционния съд).

4.3. Чл. 119 от Кодекса за социално осигуряване („КСО“) в частта „с изключение на постановените по жалби срещу актовете по чл. 117, ал. 1, т. 2, буква „е“ (изменен с § 124, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 13, ал. 6, изр. 2 и чл. 13, ал. 7, изр. 2 от Закона за социалното подпомагане („ЗСП“) (създадени с § 130 от ЗИД АПК), чл. 10, ал. 6, изр. 2 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 1, буква „а“) от ЗИД АПК) и чл. 14а, ал. 1, изр. 3 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 2 от ЗИД АПК) противоречат на абзац 5 от преамбюла на Конституцията (принцип на социалната държава).

Социалната държава отрежда в своята политика водещо място на въпросите, свързани с материалното положение и жизненото равнище на народа, на условията на труд и живот, на здравеопазването и равния достъп до медицинска помощ, на задоволяване на

жизнените нужди на хората. Трябва да се има предвид, че създаването на социална държава не е еднократен акт, нито кампанийна задача. Конституционната разпоредба, която я прогласява, е програмна и сочи задължителните насоки за развитие на държавата.

Важен елемент на социалната държава е полагането на засилени грижи за уязвимите слоеве в нея. Това са онези граждани, които поради независещи от тях причини, каквито са здравословните, възрастовите, семейните и други, са поставени в неравностойно положение спрямо останалите граждани в обществото.

Социалната държава като характеристика на съвременната българска държава присъства в практиката на Конституционния съд. Определянето на една държава като социална е присъщо на широкото разбиране за демокрация, включващо социална справедливост и сигурност. Социалната функция на държавата се анализира в редица решения на Конституционния съд - Решение № 13/2003 г.; Решение № 8/2012 г.; Решение № 10/2012 г.; и др. Социална е държавата, която се стреми възможно най-добре да вгради принципа за социалната справедливост в законодателството и управлението, а съвременният конституционализъм издига постулата за социалната държава до основен принцип на демократичната и правова държава (Решение № 10/2012 г. на Конституционния съд).

Социалната държава е закрепена в абзац 5 от преамбюла на Конституцията, който прогласява създаването на *„демократична, правова и социална държава“*. Последната е въведена като основна ръководна идея в политиката на съвременната българска държава. И тук категорично може да се каже, че социалните права са неин ярък израз и държавата е важен фактор за развитието им (аргументи от Решение № 8/2012 г. на Конституционния съд).

При оспорените законови разпоредби въвеждането на едноинстанционност в съдебната фаза на административния процес и изключването на касационната съдебна инстанция (тоест касационния съдебен контрол) са в драстична колизия с висшата конституционно призната ценност на социалната държава, прогласена в абзац 5 от преамбюла на Конституцията (принцип на социалната държава). Ускоряването на съдебната фаза на административния процес (чрез отпадането на касационната инстанция) не е конституционна ценност и не може по никакъв начин да стои над висшата конституционно призната ценност на социалната държава, прогласена в абзац 5 от преамбюла на Конституцията. Поради това, съдебната едноинстанционност в горепосочените случаи е в директно противоречие с принципа на социалната държава.

Законодателят може да премахне касационния контрол върху първоинстанционните съдебни решения, постановени по обжалвани административни актове, само тогава, когато това не нарушава конституционно признати ценности, или когато друга, по-висша, но изрично конституционно прогласена ценност трябва да бъде защитена с предимство. Елиминирането на касационното обжалване в административния процес в горепосочените случаи винаги ще накърнява конституционно признатата ценност на социалната държава и това би било допустимо само при спазването на няколко кумулативни изисквания: когато защитаваната ценност е по-висша, изрично конституционно прогласена е и има приоритет пред ценността на социалната държава. Само при изпълнението на тези кумулативни изисквания може да бъде оправдано изключването на достъпа до касационно обжалване в горепосочените случаи. При оспорените законови разпоредби не е спазено нито едно от горепосочените кумулативни изисквания, защото липсва изрично конституционно прогласена ценност, която да е по-висша и чиято защита да има приоритет пред конституционно признатата ценност на социалната държава по абзац 5 от преамбюла на Конституцията. Следователно ограничението на конституционната ценност на социалната държава по абзац 5 от преамбюла на Конституцията и премахването на достъпа до касационно обжалване остават неоправдани и недопустими. Във всички горепосочени случаи на оспорени законови разпоредби законодателната целесъобразност е била упражнена от Народното събрание в нарушение на конституционно установените граници. Бързината на административния процес и премахването на касационната съдебна инстанция не могат да са за сметка и във вреда на висшата конституционно призната ценност на социалната държава, прогласена в Конституцията и намерила проявление в редица други конституционни норми, които доуреджат и гарантират тази ценност.

4.4. Чл. 119 от Кодекса за социално осигуряване („КСО“) в частта „с изключение на постановените по жалби срещу актовете по чл. 117, ал. 1, т. 2, буква „е“ (изменен с § 124, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 13, ал. 6, изр. 2 и чл. 13, ал. 7, изр. 2 от Закона за социалното подпомагане („ЗСП“) (създадени с § 130 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 14, чл. 47, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 и 2 от Конституцията.

От анализа на чл. 47, ал. 2 от Конституцията Конституционният съд е стигнал до извода, че конституционният законодател е отчитал многообразието на житейските хипотези през периода на майчинството, динамиката на икономическите възможности на гражданите, както и различния правен статус на жените майки (работещи, неработещи, осигурени или неосигурени) и е посочил в същата разпоредба различни проявни форми на

дължимата грижа от страна на държавата към жената майка, като начинът, по който е формулирана тази разпоредба - изброяването на проявните форми на тази особена закрила, свидетелства за вложеното разбиране, че само по пътя на комплексното прилагане на тези форми или чрез взаимното им допълване е възможно постигането на целите на чл. 47, ал. 2 от Конституцията - осигуряване на социална закрила на майчинството от страна на държавата (Решение № 2/2006 г. на Конституционния съд). Майчинството е социално явление с многостранно правно значение. Едно от тях е майчинството като осигурен социален риск - юридически факт, чието настъпване е свързано с определени осигурителноправни последици: изплащане на обезщетения за сметка на специално обособен паричен фонд (Решение № 2/2006 г. на Конституционния съд). Настъпването на социалния риск майчинство поражда право на осигурената жена да получи, а за осигурителния орган - задължение да извърши съответни осигурителни плащания. Предназначението на обезщетенията за майчинство е да заместят трудовите доходи, от които жената се лишава в периода непосредствено преди раждане, както и след него. Критерият както при всички обезщетения в осигурителната система е загубеният доход (Решение № 2/2006 г. на Конституционния съд).

А що се отнася до бременните и майките, които не отговарят на изискванията на КСО, за тях държавата осигурява особена закрила чрез разпоредбите на друг закон - Закона за семейни помощи за деца (ЗСПД). Следва да се направи разграничаване между общественото осигуряване и социалното подпомагане като две системи в социалната сфера, чиито форми, прилагани в синхрон, осигуряват дължимата по чл. 47, ал. 1 и 2 от Конституцията особена закрила на жената майка. Конституционният текст на чл. 47, ал. 2 задължава държавата да оказва особена закрила на жената майка, като ѝ осигурява платен отпуск преди и след раждане, безплатна акушерска помощ, облекчаване на труда и други социални помощи (Решение № 8/1998 г. на Конституционния съд).

В Конституцията недвусмислено се възприема социалното измерение на жената във взаимодействие с биологично детерминираното - чл. 47, ал. 2 от Основния закон, като в посочената конституционна разпоредба биологичният пол „жена“ се свързва със социалната роля – „майка“, с „раждане“, с „акушерска помощ“, тоест понятието за жената се използва от конституционния законодател като единство от биологично детерминираното и социално конструираното (Решение № 13/2018 г. на Конституционния съд).

Чл. 51, ал. 1 от Конституцията представлява конституционната опора за цялата система на общественото осигуряване и прокламира правото на обществено осигуряване и

социално подпомагане като основни права на гражданите в социалната сфера (Решение № 2/2006 г. на Конституционния съд). Жената майка, която не отговаря на изискванията за достъп до системата на държавното обществено осигуряване, попада в обхвата на системата за социално подпомагане като алтернатива на осигурителното обезщетение при майчинство (Решение № 2/2006 г. на Конституционния съд).

Концептуално и систематически правото на обезщетение, вкл. условията и реда, са част от системата на държавното обществено осигуряване, която е един от „стълбовете“ на общественото осигуряване с опора в разпоредбите на чл. 51 от Конституцията, а системата се изгражда и функционира, за да се реализира правото на обществено осигуряване, изрично предвидено в чл. 51, ал. 1 от Конституцията сред основните права на гражданите (Решение № 2/2006 г. на Конституционния съд). Обществено осигуряване е изградено върху принципите на солидарност и съпричастност (Решение № 2/2006 г. на Конституционния съд). Измерител за реалното участие на лицата в осигуряването е внасянето на осигурителни вноски в съответните фондове на държавното обществено осигуряване. Тези условия за достъп до осигурителноправна защита са валидни и при получаването на осигурителните парични плащания при майчинството и произтичат от същността и целите на общественото осигуряване (Решение № 2/2006 г. на Конституционния съд), на които Конституционният съд е дал следната характеристика: *„Обществено осигуряване е изградено като система за взаимопомощ, чрез която се защитава общият интерес, като от набиранияте вноски на всички осигурени се обезпечава материалната защита на изпадналите в нужда членове на общността поради настъпването на определени осигурени рискове - болест, злополука, майчинство, старост и смърт“* (Решение № 5/2000 г. на Конституционния съд).

В своята практика Конституционният съд поддържа разбирането, че в контекста на чл. 51, ал. 2 от Конституцията, лицата, останали временно без работа, имат право наред с общественото осигуряване и на социално подпомагане (Решение № 16/2001 г. на Конституционния съд) и в този случай се касае за основни конституционни права на личността.

При оспорените законови разпоредби намаляването на броя на съдебните инстанции, свеждането им до една единствена и изключването на касационната съдебна инстанция (тоест касационния съдебен контрол) са в пряко нарушение на висшите конституционно признати ценности и основни права, прогласени и уредени в чл. 14, чл. 47, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 и 2 от Конституцията. Бързината на съдебната фаза на административния процес (чрез изключването на достъпа до касационна инстанция) не е нито конституционна ценност,

нито каквато и да е ценност, която да може да бъде поставена над висшите конституционно признати ценности и основни права по чл. 14, чл. 47, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 и 2 от Конституцията, поради което едноинстанционността в посочените в оспорените законови разпоредби случаи е в пряко противоречие с цитираните конституционни норми.

Законодателят има право да изключи от касационно обжалване първоинстанционните съдебни решения, постановени по обжалвани административни актове, само тогава, когато това изключение не накърнява конституционно признати ценности и основни права, или когато друга, по-висша, но изрично конституционно прогласена ценност трябва да бъде приоритетно защитена. Изключването на касационното обжалване в административния процес досежно горепосочените случаи винаги ще накърнява посочените конституционно признати ценности и основни права по чл. 14, чл. 47, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 и 2 от Конституцията и това би било допустимо само при следните кумулативни условия: когато защитаваната ценност е по-висша, изрично конституционно прогласена и има приоритет пред ценностите и основните права по чл. 14, чл. 47, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 и 2 от Конституцията. Само при спазването на тези кумулативни условия може да бъде оправдано ограничението на достъпа до касационно обжалване и изключването на касационното обжалване в горепосочените случаи. Проблемът обаче е, че при оспорените законови разпоредби не са спазени горепосочените кумулативни условия, защото липсва изрично конституционно прогласена ценност, която да е по-висша и чиято защита да има приоритет пред конституционно признатите ценности и основни права по чл. 14, чл. 47, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 и 2 от Конституцията. Следователно ограничението на конституционно признатите ценности и основни права чл. 14, чл. 47, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 и 2 от Конституцията и премахването на достъпа до касационно обжалване с оглед тяхната защита остават неоправдани и недопустими. Във всички горепосочени случаи на оспорени законови разпоредби законодателната целесъобразност отново е била упражнена от Народното събрание в нарушение на конституционно зададените предели. Бързината на административния процес и изключването на касационната съдебна инстанция не бива да е за сметка и в ущърб на висшите конституционно признати ценности и основни права по чл. 14, чл. 47, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 и 2 от Конституцията, които са проявление на по-общия конституционен принцип на социалната държава, прогласен в абзац 5 от преамбюла на Конституцията и категорично потвърден в юриспруденцията на Конституционния съд.

4.5. Чл. 10, ал. 6, изр. 2 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 1, буква „а“) от ЗИД АПК) и чл. 14а, ал. 1, изр. 3 от Закона за семейните

помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 2 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 14, чл. 47, ал. 1, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 (досежно социалното подпомагане) от Конституцията.

Според Конституционния съд разпоредбите на чл. 47, ал. 1 и 2 от Конституцията съдържат едно обвързващо възлагане и насърчаване към законодателя, макар и неизразено словесно: за всяка жена майка да се осигури закрила и грижа. Една част от това възлагане законодателят изпълнява по отношение на осигурените жени майки с уредбата в КСО. Другата част - относно жените майки, които са извън осигурителната система, законодателят изпълнява с друг закон - Закона за семейни помощи за деца (Решение № 2/2006 г. на Конституционния съд). В същото Решение се поддържа, че жената майка, която не отговаря на изискванията за достъп до системата на държавното обществено осигуряване, попада в обхвата на системата за социално подпомагане като алтернатива на осигурителното обезщетение при майчинство.

Конституционния съд поддържа разбирането, че семейните помощи са вид „социални помощи“ по смисъла на чл. 47, ал. 2 от Конституцията и се предоставят с оглед разходите по издръжката на децата. Имат и своя специфика: за разлика от социалните помощи в системата на социалното подпомагане *„семейните помощи за деца не съдържат елемента благотворителност, а са израз на подкрепата и признанието към родителите от страна на обществото и имат опора в чл. 14 и 47 от Конституцията“* (Решение № 2/2006 г. на Конституционния съд).

Закрилата на семейството и на децата от държавата е основен конституционен принцип, който е прогласен в чл. 14 от Конституцията и от него за държавата произтичат определени задължения (Решение № 32/1998 г. на Конституционния съд). По отношение на децата тези задължения не се свеждат до поемането на всички разходи за тях, а са свързани с участие в създаването на условия за израстването и свободното им развитие и такъв извод следва от текста на чл. 47, ал. 1 от Конституцията, според който отглеждането и възпитанието на децата е право и задължение на родителите и който, като отдава приоритет на родителската функция в тази насока, изисква те да бъдат подпомагани от държавата (Решение № 32/1998 г. на Конституционния съд).

В контекста на настоящата точка са релевантни и посочените в предходната точка 5.4. Решения на Конституционния съд досежно майчинството и особената закрила на жената – майка по чл. 47, ал. 2 от Конституцията. Прогласените с разпоредбата на чл. 47, ал. 2 от Конституцията основни права са относими към определен кръг граждани - жените майки, които се ползват от особената закрила на държавата, изразяваща се в осигуряването на платен отпуск преди и след раждане, безплатна акушерска помощ, облекчаване на труда

и други социални помощи. „Реализирането на тези права, които осигуряват опазването на репродуктивното здраве на жената, е изключително задължение на държавата“ (Решение № 8/1998 г. на Конституционния съд).

При оспорените законови разпоредби намаляването на броя на съдебните инстанции, свеждането им до една единствена и изключването на касационната съдебна инстанция (тоест касационния съдебен контрол) отново е в директно противоречие с висшите конституционно признати ценности и основни права, прогласени и уредени в чл. 14, чл. 47, ал. 1, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 (досежно социалното подпомагане) от Конституцията. Бързината на административния процес (чрез изключването на касационната инстанция) не е конституционна ценност и не може да стои над висшите конституционно признати ценности и основни права по чл. 14, чл. 47, ал. 1, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 (досежно социалното подпомагане) от Конституцията, поради което поверяването на съдебния контрол на една единствена съдебна инстанция (административен съд) в посочените в оспорените законови разпоредби случаи е в пряко нарушение с цитираните конституционни норми и възпрепятства пълноценната защита и упражняване на тези конституционни права.

И тук отново е релевантен изводът, че законодателят може да изключи от касационно обжалване първоинстанционните съдебни решения, постановени по обжалвани административни актове, само тогава, когато това изключение не накърнява конституционно признати ценности и основни права, или когато друга, по-висша, но изрично конституционно прогласена ценност трябва да бъде приоритетно защитена. Изключването на касационното обжалване в административния процес досежно горепосочените случаи винаги ще накърнява посочените конституционно признати ценности и основни права и това би било допустимо само при следните кумулативни условия: когато защитаваната ценност е по-висша, изрично конституционно прогласена е и има приоритет пред ценностите и основните права по чл. 14, чл. 47, ал. 1, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 (досежно социалното подпомагане) от Конституцията. Само при спазването на тези кумулативни условия може да бъде оправдано ограничението на достъпа до касационно обжалване и изключването на касационното обжалване в горепосочените случаи. В случаите на оспорените законови разпоредби не са спазени горепосочените кумулативни условия, защото липсва изрично конституционно прогласена ценност, която да е по-висша и чиято защита да има приоритет пред конституционно признатите ценности и основни права по чл. 14, чл. 47, ал. 1, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 (досежно социалното подпомагане) от Конституцията. Следователно ограничението на конституционно признатите ценности и основни права по чл. 14, чл. 47, ал. 1, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 (досежно социалното подпомагане)

от Конституцията и премахването на достъпа до касационно обжалване остават неоправдани и недопустими. Във всички горепосочени случаи на оспорени законови разпоредби законодателната целесъобразност отново е била упражнена от Народното събрание в нарушение на конституционно установените граници. Бързината на административния процес и изключването на касационната съдебна инстанция не бива да е за сметка и в ущърб на висшите конституционно признати ценности и основни права по чл. 14, чл. 47, ал. 1, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 (досежно социалното подпомагане) от Конституцията, които са проявление на по-общия конституционен принцип на социалната държава, прогласен в абзац 5 от преамбюла на Конституцията и ясно установен в практиката на Конституционния съд.

4.6. Чл. 40, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация („ЗДОИ“) (създадена с § 125, т. 3 от ЗИД АПК) противоречи на чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията.

Според Решение № 7/1996 г. на Конституционния съд правата по чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията са комуникационни права, които стоят в основата на демократичния процес и съдействат за осъществяването на контрол върху дейността на държавните органи.

В конкретния случай липсата на втора (касационна) съдебна инстанция в административния процес ще доведе до непълноценен, непълен и неефективен достъп до информация, а оттам и до непълноценни, непълни и неефективни комуникационни права. Нещо повече – чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията изрично са изброили изключенията, при които въпросните комуникационни права може да бъдат ограничавани (респективно границите до които тези права може да бъдат упражнявани) и ценностите, заради които тези ограничения може да бъдат налагани, но ограничението по оспорения чл. 40, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация („ЗДОИ“) (създадена с § 125, т. 3 от ЗИД АПК) не попада в приложното поле на нито едно от горепосочените изключения, описани в цитираните конституционни норми.

При оспорената законова разпоредба намаляването на броя на съдебните инстанции и свеждането им до една единствена и изключването на касационната съдебна инстанция (тоест касационния съдебен контрол) са в пряко нарушение на висшите конституционно признати ценности и основни права, прогласени и уредени в чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията. Бързината на административния процес (чрез изключването на касационната инстанция) не е ценност, която може да бъде поставена над висшите конституционно признати ценности и основни права по чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от

Конституцията, поради което поверяването на съдебния контрол на една единствена съдебна инстанция (административен съд) досежно посочените в оспорените законови разпоредби случаи е в пряко нарушение с цитираните конституционни норми.

Законодателят може да изключи от касационно обжалване първоинстанционните съдебни решения, постановени по обжалвани административни актове, само тогава, когато това изключение не накърнява конституционно признати ценности и основни права, или когато друга, по-висша, но изрично конституционно прогласена ценност трябва да бъде приоритетно защитена. Изключването на касационното обжалване в административния процес досежно горепосочените случаи винаги ще накърнява посочените конституционно признати ценности и основни права по чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията и това би било допустимо само при следните кумулативни условия: когато защитаваната ценност е по-висша, изрично конституционно прогласена и има приоритет пред ценностите и основните права по чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията. Само при спазването на тези кумулативни условия може да бъде оправдано ограничението на достъпа до касационно обжалване и изключването на касационното обжалване в горепосочените случаи. Във всички горепосочени случаи на оспорени законови разпоредби не са спазени горепосочените кумулативни условия, защото липсва изрично конституционно прогласена ценност, която да е по-висша и чиято защита да има приоритет пред конституционно признатите ценности и основни права по чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията. Следователно ограничението на конституционно признатите ценности и основни права по чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията и премахването на достъпа до касационно обжалване остават неоправдани и недопустими. Във всички горепосочени случаи на оспорената законова разпоредба законодателната целесъобразност е била осъществена от Народното събрание в нарушение на конституционно установените граници. Бързината на административния процес и изключването на касационната съдебна инстанция не бива да е за сметка и във вреда на висшите конституционно признати ценности и основни права по чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията.

4.7. Чл. 24а, изр. 2 от Закона за опазване на земеделските земи („ЗОЗЗ“) (създадено с § 109, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 38, ал. 2, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 3 от ЗИД АПК) противоречат на чл. 21, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията.

При оспорените законови разпоредби намаляването на броя на съдебните инстанции и свеждането им до една единствена и изключването на касационната съдебна инстанция (тоест касационния съдебен контрол) са в пряко нарушение на висшата конституционно

призната ценност на земята като „*основно национално богатство*“ (чл. 21, ал. 1 от Конституцията) и по-специално обработваемата земя за земеделски цели (земеделската земя), конституционно защитена в чл. 21, ал. 2 от Конституцията.

Чл. 24а, изр. 2 от ЗОЗЗ прегражда пътя за касационно обжалване от страна на заинтересуваните лица на първоинстанционните съдебни решения по административни дела, образувани по повод съдебно обжалване на решенията по чл. 22, ал. 1 (решения за утвърждаване на площадките и трасетата на обектите по чл. 21) и чл. 24, ал. 2 (решения за промяна на предназначението на земеделските земи.) на комисиите по чл. 17, ал. 1 от същия закон, а чл. 38, ал. 2, изр. 2 от ЗОЗЗ прегражда пътя за касационно обжалване от страна на заинтересуваните лица на първоинстанционните съдебни решения по административни дела, образувани по повод съдебно обжалване на актове, с които се отменят или изменят решенията на комисиите по чл. 17, ал. 1 от ЗОЗЗ, съответно отказът за това.

Бързината на административния процес (чрез изключването на касационната инстанция) не е ценност, която да може да стои над висшата конституционно призната ценност на земята като „*основно национално богатство*“ и обработваемата земя за земеделски цели (земеделската земя), поради което въвеждането на едноинстанционност в съдебната фаза на административния процес в посочените в оспорените законови разпоредби случаи е в пряко нарушение на цитираните конституционни норми, предоставящи особена закрила на посочените висши конституционно признати ценности.

В Решение № 15/2001 г. Конституционният съд изрично и ясно потвърждава разбирането си, че съхраняването на обработваемата земя за земеделски цели, прогласено в чл. 21 от Конституцията, представлява „*приоритетна конституционна ценност*“.

Законодателят може да изключи от касационно обжалване първоинстанционните съдебни решения, постановени по обжалвани административни актове, само тогава, когато това изключение не накърнява конституционно признати ценности, или когато друга, по-висша, но изрично конституционно прогласена ценност трябва да бъде приоритетно защитена. Изключването на касационното обжалване в административния процес досежно горепосочените случаи винаги ще накърнява конституционно признатата ценност на земята като „*основно национално богатство*“ и обработваемата земя за земеделски цели (земеделската земя) и това би било допустимо само при спазването на следните кумулативни условия: когато защитаваната ценност е по-висша, изрично конституционно прогласена и има приоритет пред ценността на земята като „*основно национално богатство*“ и обработваемата земя за земеделски цели (земеделската земя). Само при спазването на всички тези кумулативни условия може да бъде оправдано ограничението на

достъпа до касационно обжалване и изключването на касационното обжалване в горепосочените случаи. Във случаите по оспорените законови разпоредби не са спазени горепосочените кумулативни условия, защото липсва изрично конституционно прогласена ценност, която да е по-висша и чиято защита да има приоритет пред конституционно признатата ценност на земята като „*основно национално богатство*“ и обработваемата земя за земеделски цели (земеделската земя). Следователно ограничението на конституционната ценност на земята като „*основно национално богатство*“ и обработваемата земя за земеделски цели (земеделската земя) и премахването на достъпа до касационно обжалване остават неоправдани и недопустими. Във всички горепосочени случаи на оспорени законови разпоредби законодателната целесъобразност е била упражнена от Народното събрание в нарушение на конституционно установените граници. Бързината на административния процес и изключването на касационната съдебна инстанция не бива да е за сметка и в ущърб на висшата конституционно призната ценност на земята като „*основно национално богатство*“ и обработваемата земя за земеделски цели (земеделската земя), прогласена в Конституцията.

4.8. Чл. 160, ал. 6, изр. 2 от ДОПК (създадено с § 79, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 20а, ал. 3, изр. 2 от Закона за опазване на земеделските земи („ЗОЗЗ“) (създадено с § 109, т. 1 от ЗИД АПК), чл. 24а, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 38, ал. 2, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 75, ал. 9, изр. 3 от Закона за подземните богатства („ЗПБ“) (изменено с § 113, т. 5, буква „б“ от ЗИД АПК), чл. 44, ал. 6, изр. 2 от Закона за правната помощ („ЗПП“) (създадено с § 114, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 119 от Кодекса за социално осигуряване („КСО“) в частта „с изключение на постановените по жалби срещу актовете по чл. 117, ал. 1, т. 2, буква „е“ (изменен с § 124, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 40, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация („ЗДОИ“) (създадена с § 125, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 13, ал. 6, изр. 2 и чл. 13, ал. 7, изр. 2 от Закона за социалното подпомагане („ЗСП“) (създадени с § 130 от ЗИД АПК), чл. 10, ал. 6, изр. 2 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 1, буква „а“) от ЗИД АПК и чл. 14а, ал. 1, изр. 3 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 2 от ЗИД АПК) не съответстват на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи.

И в този контекст следва отново да бъде подчертано, че правото на защита, като проявна форма на правото на достъп до и защита пред съд по чл. 6, ал. 1 от Конвенцията за

защита на правата на човека и основните свободи налага конформно тълкуване според възприето от Европейския съд по правата на човека - а именно като достъп до съд, но и като възможност за пълноценно, реално и ефективно участие в процеса, в това число и чрез възможността да се обжалва постановеният съдебен акт на една или повече последващи съдебни инстанции, от което гражданите и юридическите лица са лишени в случаите, посочени в оспорените законови разпоредби. В конкретните случаи липсата на втора (касационна) съдебна инстанция в административния процес ще доведе до непълноценно, непълно и неефективно участие в процеса, а оттам и до непълноценно, непълно и неефективно право на защита. Това не съответства на чл. 6, ал 1 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи в контекста на възприетото от Европейския съд по правата на човека тълкуване. Въпреки че чл. 6, ал.1 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи формално и буквално се отнася до решаването на правен спор относно граждански права и задължения или основателността на каквото и да е наказателно обвинение, горепосоченото тълкуване на Европейския съд по правата на човека ще важи и за решаването на административноправни спорове, свързани с административни актове, пораждащи гражданскоправни последици (вкл. граждански права и задължения) и следователно ще бъде приложимо и в сферата на административния процес.

4.9. Чл. 40, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация („ЗДОИ“) (създадена с § 125, т. 3 от ЗИД АПК) не съответства на чл. 11 от Хартата на основните права на Европейския съюз, чл. 10 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („КЗПЧОС“) и чл. 19 от Международния пакт за гражданските и политическите права.

Оспорената законова разпоредба е в противоречие с информационните и комуникационни права, прогласени и гарантирани в чл. 11 от Хартата на основните права на Европейския съюз, чл. 10 от КЗПЧОС и чл. 19 от Международния пакт за гражданските и политическите права. В конкретния случай липсата на втора (касационна) съдебна инстанция в административния процес ще доведе до непълноценен, непълен и неефективен достъп до информация, а оттам и до непълноценни, непълни и неефективни информационните и комуникационни права. Нещо повече – горепосочените европейски и международни актове изрично са изброили изключенията, при които въпросните информационните и комуникационни права може да бъдат ограничавани и ценностите заради които това може да стане, но ограничението по оспорения чл. 40, ал. 3 от Закона за

достъп до обществена информация („ЗДОИ“) (изменен с § 125, т. 3 от ЗИД АПК) не попада в приложното поле на нито едно от горепосочените изключения, описани в цитираните норми на европейските и международни актове (чл. 11 от Хартата на основните права на Европейския съюз, чл. 10 от КЗПЧОС и чл. 19 от Международния пакт за гражданските и политическите права).

5. Чл. 192а, изр. 2 от АПК (създаден с § 44 от ЗИД АПК) противоречи на чл. 4, ал. 1 (принцип на правовата държава) от Конституцията.

Както беше казано и по-горе Конституционният съд многократно се е произнасял за същността на понятието за правова държава (Решение № 1/2005 г., Решение № 7/2005 г.), като е приел, че в „материален смисъл“ правовата държава е държава на справедливостта, а във „формален смисъл“ тя е държава на правната сигурност, където съдържанието на правния ред е ясно и недвусмислено определено.

Оспорената законова разпоредба не съответства на принципа на правовата държава в „материален смисъл“. След като правовата държава е държава на справедливостта, конституционно недопустими са законови разпоредби, които са явно несправедливи и отварят вратата към потенциална възможност за последващи корпоративно-лобистки и ведомствено целесъобразни законодателни санирания на материално незаконосъобразни подзаконови нормативни актове. Това противоречи на принципа на правовата държава в „материален смисъл“ (тоест правовата държава като държава на справедливостта).

Освен това оспорената законова разпоредба не съответства и на принципа на правовата държава във „формален смисъл“, защото ще доведе до правна несигурност, правна нестабилност и непредвидимост при постановяване на съдебни решения по повод съдебно оспорване на материално незаконосъобразни подзаконови нормативни актове.

Оспорената законова разпоредба поставя държавата в неоправдано привилегировано положение. В този случай се оказва, че държавата, чрез органите си на изпълнителната власт, може да издава подзаконови нормативни актове в противоречие с действащия материален закон, и въпреки това, физическите и юридическите лица да не могат да ги оспорят успешно пред съда, поради това, че в хода на фазата по съдебното обжалване, отново държавата - но този път чрез органа си на законодателната власт, може да интервенира законодателно и да санира недействителния (материално незаконосъобразен) подзаконов нормативен акт (нищожен или унищожаем), след което съдът ще бъде длъжен да прецени законосъобразността на атакувания подзаконов нормативен акт към момента на

постановяване на съдебното си решение и съответно да се произнесе, че същият е вече законосъобразен. Това е абсурдна законодателна „инвенция“, която е в пълно нарушение на всички достижения на конституционната и демократична правова държава. Ето как всеки път, когато държавата, в качеството ѝ на изпълнителна власт, приема материално незаконосъобразни подзаконови нормативни актове (нищожни или унищожяеми), ще има възможност - но вече в качеството ѝ на законодателна власт, чрез законодателна интервенция в материалния закон, да санира същия материално незаконосъобразен подзаконов нормативен акт и да го превърне в перфектен от гледна точка на по-късно изменения материален закон. Така всяко беззаконие на изпълнителната власт ще може да получава законодателна индουλгенция и да бъде санирано с последващо изменение на материалния закон и така държавата винаги ще може да печели административните дела (стига да пожелае това), заведени от засегнатите физически и юридически лица, срещу нейни материално незаконосъобразни подзаконови нормативни актове (нищожни или унищожяеми).

Има установена съдебна практика, съгласно която преценката за действителността (законосъобразността) на административния акт (независимо от неговия вид – индивидуален, общ или нормативен) следва да бъде извършвана към момента, в който административният акт е постановен и е станал изпълняем¹ и че промяната в правната уредба, настъпила след издаването на административния акт, не се отразява върху неговата валидност – той си остава валиден, ако към момента на издаването му е бил такъв², съответно си остава невалиден (незаконосъобразен), ако към момента на издаването му е бил такъв.

Утвърдена е и съдебна практика на върховната съдебна инстанция, която поддържа, че наличието или липсата на противоречие между оспорения подзаконов нормативен акт и нормативния акт от по-висока степен трябва да се преценява „към момента на влизането в сила на подзаконовия нормативен акт“, тъй като този акт „като елемент от обективното право след влизането си в сила е създал определени правни последици, включително права, задължения и правни възможности.“³

¹ р. 670-77-III г.о. на Върховния съд – В: Съдебна практика на Върховния съд на НР България, гражданска колегия, 1977. С., 1978, с. 222 (цитат по Лазаров, К. Недействителност на административните актове. София, 1998, с. 18).

² р. 466-77-III г.о. на Върховния съд – В: Съдебна практика на Върховния съд на НР България, гражданска колегия, 1977. С., 1978, с. 213-214 (цитат по Лазаров, К. Недействителност на административните актове. София, 1998, с. 18).

³ р. 238-1991 г. на Върховния съд – В: Бюлетин „Съдебна практика на Върховния съд на РБ“, 1991, № 11, с. 16-19 (цитат по Лазаров, К. Недействителност на административните актове. София, 1998, с. 21).

В правната доктрина също се споделя разбирането, че когато оспореният административен акт (вкл. и подзаконов нормативен акт) е влязъл в сила (във формална законна сила, станал е изпълняем), породил е правни последици, неговата действителност трябва да се преценява към момента на влизането му в сила⁴.

Въз основа на съдебната практика може да се стигне до следните важни изводи – при материална незаконосъобразност на административните актове (несъответствие с материалния закон) съответният административен акт (вкл. и подзаконов нормативен акт) може да бъде или нищожен (когато актът е изцяло лишен от законно основание; когато акт със същото съдържание не може да бъде издаден въз основа на никакъв закон, от нито един орган), или унищожаем (в останалите случаи на материална незаконосъобразност)⁵.

Досежно промените в нормативната уредба, те могат да доведат до саниране на унищожаеми административни актове (вкл. и унищожаеми подзаконовите нормативни актове) само ако на новия нормативен акт изрично е придадена обратна сила, а съгласно чл. 14, ал. 1 от Закона за нормативните актове обратна сила на нормативен акт може да се даде само по изключение и то с изрична разпоредба⁶.

Що се отнася до нищожния административен акт (вкл. и нищожния подзаконов нормативен акт), той никога и по никакъв начин не може да бъде saniран, нито по-късно настъпили факти могат да го направят действителен⁷. Той е правно нищо, смята се за несъществуващ в правната действителност и не поражда правни последици. Нищожният административен акт не подлежи на отмяна, именно защото не поражда правни последици. Неговата нищожност може само да бъде обявена (прогласена).

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

1.

1.1. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта „в закрито заседание“ от ЗИД АПК, като противоречащ чл. 4, ал. 1 от Конституцията (принцип на правовата държава и изискването за пропорционалност като елемент на принципа на правовата държава) и чл. 121, ал. 3 от Конституцията.

⁴ Лазаров, К. Недействителност на административните актове. София, 1998, с. 21.

⁵ Лазаров, К. Недействителност на административните актове. София, 1998, с. 34-35.

⁶ Лазаров, К. Недействителност на административните актове. София, 1998, с. 22.

⁷ Лазаров, К. Недействителност на административните актове. София, 1998, с. 26.

1.2. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта „в закрито заседание“ от ЗИД АПК, като противоречащ на чл. 41, ал. 1 от Конституцията.

1.3. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията да се произнесете за съответствието на чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта „в закрито заседание“ от ЗИД АПК с чл. 10 от Всеобщата декларация на ООН за правата на човека и чл. 6, ал. 1 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („КЗПЧОС“).

1.4. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията да се произнесете за съответствието на чл. 217, ал. 2, ал. 3 и чл. 4 от АПК (изменен с § 55 от ЗИД АПК) и § 149, ал. 2, изр. 1 в частта „в закрито заседание“ от ЗИД АПК с чл. 10 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС).

2.

2.1. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК), като противоречащи на чл. 4, ал. 1 от Конституцията.

2.2. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК), като противоречащи на чл. 19, ал. 2 от Конституцията.

2.3. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от

ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК), като противоречащи на чл. 121, ал. 1 от Конституцията.

2.4. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК), като противоречащи на чл. 56 и чл. 122, ал. 1 от Конституцията.

2.5. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК), като противоречащи на чл. 60, ал. 1 от Конституцията.

2.6. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията да се произнесете за съответствието на чл. 227а, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от АПК (създаден с § 57 от ЗИД АПК), чл. 161, ал. 4 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс („ДОПК“) (създадена с § 79, т. 4, буква „б“) от ЗИД АПК), чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК) с чл. 6, ал. 1 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („КЗПЧОС“).

2.7. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията да се произнесете за съответствието на чл. 99, ал. 12 от Закона за опазване на околната среда („ЗООС“) (създадена с § 111 от ЗИД АПК) с чл. 9 от Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда.

3.

3.1. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 235а, изр. 1 (създаден с § 61 от ЗИД АПК) и чл. 242а, изр. 1 (създаден с § 67 от ЗИД АПК), като противоречащи на чл. 4, ал. 1 от Конституцията.

3.2. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 235а, изр. 1 (създаден с § 61 от ЗИД АПК) и чл. 242а, изр. 1 (създаден с § 67 от ЗИД АПК), като противоречащи на чл. 56 и чл. 122, ал. 1 от Конституцията.

3.3. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 235а, изр. 1 (създаден с § 61 от ЗИД АПК) и чл. 242а, изр. 1 (създаден с § 67 от ЗИД АПК), като противоречащи на чл. 60, ал. 1 от Конституцията.

3.4. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията да се произнесете за съответствието на чл. 235а, изр. 1 (създаден с § 61 от ЗИД АПК) и чл. 242а, изр. 1 (създаден с § 67 от ЗИД АПК) с чл. 6, ал. 1 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („КЗПЧОС“).

4.

4.1. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 160, ал. 6, изр. 2 от ДОПК (създадено с § 79, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 20а, ал. 3, изр. 2 от Закона за опазване на земеделските земи („ЗОЗЗ“) (създадено с § 109, т. 1 от ЗИД АПК), чл. 24а, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 38, ал. 2, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 75, ал. 9, изр. 3 от Закона за подземните богатства („ЗПБ“) (изменено с § 113, т. 5, буква „б“ от ЗИД АПК), чл. 44, ал. 6, изр. 2 от Закона за правната помощ („ЗПП“) (създадено с § 114, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 119 от Кодекса за социално осигуряване („КСО“) в частта „с изключение на постановените по жалби срещу актовете по чл. 117, ал. 1, т. 2, буква „е“ (изменен с § 124, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 40, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация („ЗДОИ“) (създадена с § 125, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 13, ал. 6, изр. 2 и чл.

13, ал. 7, изр. 2 от Закона за социалното подпомагане („ЗСП“) (създадени с § 130 от ЗИД АПК), чл. 10, ал. 6, изр. 2 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 1, буква „а“) от ЗИД АПК) и чл. 14а, ал. 1, изр. 3 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 2 от ЗИД АПК), като противоречащи на чл. 56 и чл. 122, ал. 1 и чл. 4, ал. 1 от Конституцията (принцип на правовата държава, чийто компонент са изискването за пропорционалност и съразмерност и „забраната за прекомерност“).

4.2. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 75, ал. 9, изр. 3 от Закона за подземните богатства („ЗПБ“) (изменено с § 113, т. 5, буква „б“ от ЗИД АПК), като противоречащ на чл. 15, чл. 17, ал. 1 и чл. 55 от Конституцията.

4.3. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 119 от Кодекса за социално осигуряване („КСО“) в частта „с изключение на постановените по жалби срещу актовете по чл. 117, ал. 1, т. 2, буква „е“ (изменен с § 124, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 13, ал. 6, изр. 2 и чл. 13, ал. 7, изр. 2 от Закона за социалното подпомагане („ЗСП“) (създадени с § 130 от ЗИД АПК), чл. 10, ал. 6, изр. 2 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 1, буква „а“) от ЗИД АПК) и чл. 14а, ал. 1, изр. 3 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 2 от ЗИД АПК), като противоречащи на абзац 5 от преамбюла на Конституцията (принцип на социалната държава).

4.4. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 119 от Кодекса за социално осигуряване („КСО“) в частта „с изключение на постановените по жалби срещу актовете по чл. 117, ал. 1, т. 2, буква „е“ (изменен с § 124, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 13, ал. 6, изр. 2 и чл. 13, ал. 7, изр. 2 от Закона за социалното подпомагане („ЗСП“) (създадени с § 130 от ЗИД АПК), като противоречащи на чл. 14, чл. 47, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 и 2 от Конституцията.

4.5. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 10, ал. 6, изр. 2 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 1, буква „а“) от ЗИД АПК) и чл. 14а, ал. 1, изр. 3 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 2 от ЗИД АПК),

като противоречащи на чл. 14, чл. 47, ал. 1, ал. 2 и чл. 51, ал. 1 (досежно социалното подпомагане) от Конституцията.

4.6. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 40, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация („ЗДОИ“) (създадена с § 125, т. 3 от ЗИД АПК), като противоречащ на чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията.

4.7. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 24а, изр. 2 от Закона за опазване на земеделските земи („ЗОЗЗ“) (създадено с § 109, т. 2 от ЗИД АПК) и чл. 38, ал. 2, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 3 от ЗИД АПК), като противоречащи на чл. 21, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията.

4.8. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията да се произнесете за съответствието на чл. 160, ал. 6, изр. 2 от ДОПК (създадено с § 79, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 20а, ал. 3, изр. 2 от Закона за опазване на земеделските земи („ЗОЗЗ“) (създадено с § 109, т. 1 от ЗИД АПК), чл. 24а, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 38, ал. 2, изр. 2 от ЗОЗЗ (създадено с § 109, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 75, ал. 9, изр. 3 от Закона за подземните богатства („ЗПБ“) (изменено с § 113, т. 5, буква „б“ от ЗИД АПК), чл. 44, ал. 6, изр. 2 от Закона за правната помощ („ЗПП“) (създадено с § 114, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 119 от Кодекса за социално осигуряване („КСО“) в частта „с изключение на постановените по жалби срещу актовете по чл. 117, ал. 1, т. 2, буква „е“ (изменен с § 124, т. 2 от ЗИД АПК), чл. 40, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация („ЗДОИ“) (създадена с § 125, т. 3 от ЗИД АПК), чл. 13, ал. 6, изр. 2 и чл. 13, ал. 7, изр. 2 от Закона за социалното подпомагане („ЗСП“) (създадени с § 130 от ЗИД АПК), чл. 10, ал. 6, изр. 2 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 1, буква „а“) от ЗИД АПК) и чл. 14а, ал. 1, изр. 3 от Закона за семейните помощи за деца („ЗСПД“) (създадено с § 133, т. 2 от ЗИД АПК) с чл. 6, ал. 1 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи.

4.9. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията да се произнесете за съответствието на чл. 40, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация („ЗДОИ“) (създадена с § 125, т. 3 от ЗИД АПК) с чл. 11 от Хартата на основните права

на Европейския съюз, чл. 10 от КЗПЧОС и чл. 19 от Международния пакт за гражданските и политическите права.

5. Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията да установите противоконституционност на чл. 192а, изр. 2 от АПК (създаден с § 44 от ЗИД АПК), като противоречащ на чл. 4, ал. 1 (принцип на правовата държава) от Конституцията.

Народни представители: